

Borås snabba utveckling Del 3 (3)

Om mantalsskrivning gjordes i Borås med åtföljande betalning av kronouppbörderna tolererades dock detta under åtskilliga år. År 1628 registrerades fortfarande ett 30-tal boråsare som innehavare av boskapsgårdar i Torpa, ett antal som efter ett par år kraftigt reducerades. I stort sett från starten blev Borås den efter Göteborg största staden i Västergötland. Den äldsta tillgängliga borgarlängden, som tidigare icke uppmärksammats, torde vara från 1624 eller eventuellt 1625 eftersom änkan Elin är upptagen på den avlidne borgmästaren Sven Anderssons gård (ÅSA:5). Borgarlängden tar upp 134 namn. Antalet vuxna kan då beräknas till ca 315 om nämligen tillägg görs för hustrur, drängar och pigor enligt den relation, som förelåg i 1629 års mantalslängd. Detta år hade antalet borgare stigit till 155 och totala antalet vuxna till 455. Uppenbarligen gick expansionen väl fort. Motsvarande siffror var 141 och 388 resp. 139 och 378 de följande två åren. Ett betydande underskott förelåg länge på kvinnor p.g.a. många inflyttade unga handelsmän och handelsdrängar.

Tullmedlens utveckling ger klara besked om den snabba expansionen. Redan 1625 hade tullarrendet i Borås satts så högt som 150 daler att jämföras med 97 för Bogesund. För 1627 uppger stadens räkenskaper (VgH-1631:20) tullintäkter på 185 daler. Onekligen raskt marscherat. Att observera är också tullintäkterna i Hova från mitten av 1650-talet. Där förtullades flertalet av de oxar, som drevs mot Bergslagen. Förtullningarna i Hova dominerades helt av Borås, varom mer i kommande stycke om gårdfarig oxhandel. Tullmedlens fortsatta utveckling visar en ganska oavbruten stegring fram till 1760-talet, då den drastiskt avbröts. Från stadens grundläggning fram till denna tid var det en enda lång expansionsperiod. Den utgör stadens första storhetsperiod.

Nästan omedelbart efter grundläggningen passerade Borås övriga västgötastäder utom Göteborg i folkmängd. Enligt Bo Lundqvists sammanställning svarade Borås under åren 1639-1641 för mer än 1/3 av totala landmannatullens intäkter i Västergötland – Göteborg åtnjöt

då alltjämt tullfrihet. Utvecklingen i gränshandeln behandlas i ett separat kapitel. Borås snabba etablering som stad har få motsvarigheter i Sverige. Endast de av myndigheterna speciellt understödda Göteborg, som hamnstad på västkusten, och Karlskrona, örlogs- och varvsstad, torde ha haft en likartad utveckling. Göteborg nyanlades ungefär samtidigt med Borås och Karlskrona år 1680.